

Θέσεις του ΣΕΒ για τον Εκσυγχρονισμό του Συντάγματος

Το Σύνταγμα του 1975 που έκλεισε την περίοδο της πολιτικής ανωμαλίας στην Ελλάδα και επανίδρυσε τη Δημοκρατία, βελτιώθηκε και εμπλουτίστηκε με τις δύο αναθεωρήσεις του 1986 και του 2001, ώστε να θεωρείται ένα από τα δημοκρατικότερα και προοδευτικότερα Συντάγματα της Ευρώπης.

Εντούτοις, περιέχει επιμέρους διατάξεις, όπως αυτές του άρθρου 106, που δεν συνάδουν με ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό σύνταγμα και έχουν στην πράξη ακυρωθεί μέσα στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα και πρακτική.

Σε ένα σύγχρονο κράτος, ακόμα και η ύπατη νομιμότητα που είναι το Σύνταγμα, αν και αναγκαίο στοιχείο της κρατικής εξουσίας, παύει ολοένα και περισσότερο να είναι επαρκές. Πέρα από την τήρηση της τυπικής νομιμότητας, η κρατική εξουσία οφείλει να δείχνει σεβασμό στις θεμελιώδεις αξίες που διέπουν τον πολιτικό, τον κοινωνικό και οικονομικό βίο. Εκτός δηλαδή από νόμιμη η κρατική εξουσία χρειάζεται να γίνει αποδεκτή και στην πράξη τόσο ως ικανή όσο και ως δίκαιη. Οι αξίες της αποτελεσματικότητας, της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, της ανταγωνιστικότητας, της βιώσιμης ανάπτυξης, υπαγορεύουν παράλληλα προς τον δικαιοκρατικό λόγο και έναν αξιοκρατικό νομιμοποιητικό λόγο.

Με άλλα λόγια, ο συνταγματικός πολιτισμός σήμερα, πέρα από την υποχρέωση παροχής ασφάλειας και δικαιοσύνης προς τους πολίτες, οφείλει να προστατεύει την ανοικτή οικονομία της αγοράς, τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της εθνικής οικονομίας σε καθεστώς ελεύθερου – ανόθευτου ανταγωνισμού.

Προς την κατεύθυνση αυτή κινείται άλλωστε και το λεγόμενο Ευρωσύνταγμα, (άρθρα I – 3 και III – 177, 178, 179), το οποίο κύρωσε η Ελληνική Βουλή με τον ν. 3341/2006 και το οποίο αποτελεί την κοινή μας ευρωπαϊκή αναφορά.

Με βάση τα παραπάνω, οι θέσεις του ΣΕΒ για την επικείμενη συνταγματική αναθεώρηση προτάσσουν 3 άξονες:

ΠΑΙΔΕΙΑ ΜΗΤΗΡ ΠΑΣΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ

Το πρόβλημα της παιδείας δεν περιορίζεται στην άρση της συνταγματικής επιταγής των κρατικών ΑΕΙ. Το γενικότερο πνεύμα του Συντάγματος στο άρθρο 16 δεν προσφέρει τις κατευθύνσεις που θα ευνοούσαν τη δρομολόγηση μεταβολών για την αναπροσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας προς πιο ευέλικτα σχήματα, ώστε να εξασφαλίζεται, μέσω δημοσίων ή ιδιωτικών φορέων, η μετάδοση σύγχρονων γνώσεων με τρόπο αποτελεσματικό και καθολικό, προετοιμάζοντας τους πολίτες για την Οικονομία και την Κοινωνία της Γνώσης.

Η χώρα χρειάζεται μια σύγχρονη και ποιοτική Παιδεία που να δίνει ίσες ευκαιρίες σε όλους, χωρίς οικονομικά εμπόδια και κοινωνικούς αποκλεισμούς, με μοναδικά κριτήρια την αξία και την ευγενική άμιλλα, μια παιδεία που να προάγει την οικονομική και πολιτισμική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.

Η αναβάθμιση σε όλα τα επίπεδα του Δημόσιου Εκπαιδευτικού Συστήματος είναι η μεγάλη εθνική πρόκληση που αντιμετωπίζουμε σήμερα.

Η δημόσια παιδεία, που αποτελεί τον κορμό της παιδείας στην Ευρώπη και παγκοσμίως, είναι θεμελιώδες συνταγματικό δικαίωμα και ατομική ελευθερία για την απόκτηση ουσιαστικής γνώσης και πτυχίου που να δημιουργεί προοπτική άμεσης απασχόλησης σε σύγχρονα επαγγέλματα για όλους τους νέους.

Η δυνατότητα παράλληλης λειτουργίας μη κρατικών πανεπιστημίων, ενώ δεν αποτελεί κύριο θέμα ούτε πανάκεια για την επίλυση των προβλημάτων της ανώτατης εκπαίδευσης, θα διευρύνει τις επιλογές των νέων μας και μπορεί να συμβάλει στον παραπέρα εκσυγχρονισμό της παιδείας.

Στόχος της Συνταγματικής Αναθεώρησης οφείλει να είναι η ενσωμάτωση εκείνων των αρχών που θα διασφαλίζουν τον ριζικό εκσυγχρονισμό σε όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού μας συστήματος:

- √ Κρατικά και μη κρατικά σχολεία/πανεπιστήμια.
- √ Δημόσια και ιδιωτική χρηματοδότηση.
- √ Αποδέσμευση της δημόσιας χρηματοδότησης από τη διοικητική λειτουργία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.
- √ Ανεξαρτησία των ΑΕΙ από το Κράτος και τα κόμματα.
- √ Ανεξάρτητη αρχή πιστοποίησης και αξιολόγησης, όχι προσώπων αλλά συστημάτων και διαδικασιών.

Για τους λόγους αυτούς προτείνουμε την αναθεώρηση ολόκληρου του περιεχομένου του άρθρου 16 προς την παραπάνω κατεύθυνση και όχι μόνο των συγκεκριμένων § 1, 5, 6, 7, 8 εδ. 2, που αφορούν στην κυβερνητική πρωτοβουλία.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΕ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αναγνωρίστηκε ως υποχρέωση του Κράτους ήδη από το Σύνταγμα του 1975 με το άρθρο 24. Η αναθεώρηση του 2001 κατέστησε την προστασία του περιβάλλοντος δικαίωμα του καθενός, ενώ η νομολογία το είχε ήδη αναγνωρίσει.

Το δικαίωμα επί του περιβάλλοντος συνυπάρχει και προστατεύεται στο Σύνταγμα μαζί με άλλα δικαιώματα, και κυρίως παράλληλα προς τα δικαιώματα της ιδιοκτησίας και της εν γένει ελευθερίας, ειδικότερα δε της συνταγματικής αρχής της ανάπτυξης του άρθρου 5.

Η ανάπτυξη όμως, ως κρατικός σκοπός συνταγματικά επιβεβλημένος και προστατευμένος, μόνο με ιδιωτική πρωτοβουλία στο πλαίσιο της οικονομικής ελευθερίας μπορεί να νοηθεί και πραγματωθεί, σ' ένα κράτος που θέλει να είναι δικαιοκρατικό και ανοιχτό. Ανάπτυξη, όμως, χωρίς επέμβαση στο περιβάλλον δεν μπορεί να νοηθεί. Η μοιραία σύγκρουση που δημιουργείται στην πράξη μεταξύ δύο συνταγματικών ισοδυνάμων δικαιωμάτων, του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης, επιβάλλεται δικαιοκρατικά να αίρεται όχι με την επικράτηση της μιας διάταξης έναντι της άλλης (εν προκειμένου του άρθρου 24 εις βάρος του άρθρου 5), αλλά με την εξισορρόπησή τους, που βασίζεται στην αρχή της πρακτικής αρμονίας.

Στο περιβαλλοντολογικό δίκαιο η αρχή της πρακτικής αρμονίας σημαίνει κατάφαση προς την ανάπτυξη, αλλά συγχρόνως κατάφαση το ίδιο φιλική προς το περιβάλλον. Δυστυχώς, η αναθεώρηση του 2001 μετέτρεψε τη «βιώσιμη ανάπτυξη», η οποία καθιερώνεται διεθνώς και παράλληλα προβλέπεται και από τη «Συνθήκη για τη θέσπιση του Συντάγματος της Ε.Ε.» (άρθρο I -3), που κυρώθηκε με τον ν. 3341/2006, σε «αιφορία».

Η «αιφορία», όμως, δίνει ερμηνευτικά προτεραιότητα στην προστασία του περιβάλλοντος, που δεν αφήνει περιθώρια στην ανάπτυξη και στην προσέλευση επενδυτικών κεφαλαίων, διότι τυχόν ακύρωση επενδύσεων συνεπάγεται οικονομική καταστροφή.

Επιβάλλεται λοιπόν αυτή η αρχή της «αιφορίας», που ετέθη στο δεύτερο εδάφιο της § 1 του άρθρου 24, να αντικατασταθεί με την αρχή της «βιώσιμης ανάπτυξης», η οποία καλύπτει και τους τρεις αναπτυξιακούς πυλώνες: οικολογικό, κοινωνικό και οικονομικό και αποτελεί έννοια σαφώς ευκολότερα ερμηνεύσιμη από τη Διοίκηση και τα Δικαστήρια.

Περαιτέρω σε ό,τι αφορά την «χωροταξική αναδιάρθρωση» της χώρας, σύμφωνα με την § 2 του άρθρου 24, αυτή υπάγεται στη ρυθμιστική αρμοδιότητα του Κράτους.

Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει αναθεωρητική παρέμβαση προς δύο κατευθύνσεις:

- α) Η «ρυθμιστική αρμοδιότητα» να αναβαθμισθεί σε «ρυθμιστική υποχρέωση» και «ευθύνη», όπως προβλέπεται για τη σύνταξη του κτηματολογίου.
- β) Η ρυθμιστική αυτή υποχρέωση να μην περιορίζεται μόνο στο Κράτος. Πρέπει να διευρυνθεί έτσι ώστε, αφ' ενός να συμπεριλαμβάνει και τους φορείς της αυτοδιοίκησης και αφ' ετέρου να μην περιορίζεται μόνο στο αντικείμενο της πολεοδομικής διαρρύθμισης. Ο πολεοδομικός σχεδιασμός πρέπει να εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο της περιφερειακής ανάπτυξης και, επομένως, να εξυπηρετεί την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, όπως διεθνώς έχει καταδειχθεί.

ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΡΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΜΕ ΙΣΟΝΟΜΙΑ, ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η αρχή του Κράτους Δικαίου ως θεσμική – συνταγματική εγγύηση συντίθεται από τις αρχές: της νομιμότητας της δημόσιας διοίκησης, της διάκρισης των κρατικών λειτουργιών, του δικαστικού ελέγχου της δημόσιας διοίκησης, της αναλογικότητας, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης στη δράση της διοίκησης, της χρηστής διοίκησης, της μη υπέρβασης των άκρων ορίων της διακριτικής ευχέρειας της δημόσιας διοίκησης και τον κατάλογο των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ως εκ τούτου μπορεί να θεωρηθεί ότι επαρκώς υπηρετείται από το ισχύον Σύνταγμα.

Εντούτοις, στην όλη παράδοση του Κράτους Δικαίου επισημαίνεται σήμερα μια μετατόπιση του προβληματισμού από την αναζήτηση της τυπικής στην ουσιαστική νομιμότητα. Το Κράτος Δικαίου ορίζεται πλέον ως Κράτος αναζητήσεως των ορίων μεταξύ Κοινωνικής Δικαιοσύνης και Αποτελεσματικότητας, και κρίνεται με βάση την ποιότητα και στις τρεις του λειτουργίες: Ποιότητα στην εκτελεστική λειτουργία (αποτελεσματική διοίκηση), ποιότητα στη νομοθετική λειτουργία (καλύτερη νομοθέτηση και έλεγχος των επιπτώσεων), ποιότητα στη δικαιοσύνη (σωστή – γρήγορη απονομή δικαιοσύνης).

- Η Ποιότητα σε ό,τι αφορά την αποτελεσματική διοίκηση προϋποθέτει την αποτροπή αδικαιολόγητης καθυστέρησης στην ικανοποίηση των νομίμων αιτημάτων πολιτών και επιχειρήσεων.
- Η έλλειψη ποιότητας στην απονομή της δικαιοσύνης σημαίνει αρνησιδικία και συνεπάγεται ανασφάλεια δικαίου, που παραβιάζει την πρόοδο και την ανάπτυξη.
Στις παραπάνω περιπτώσεις επιβάλλεται η επαναθεώρηση των σχετικών ρυθμίσεων και η αναβάθμισή τους σε συνταγματικό επίπεδο, σχετικά με τον καθορισμό χρονικών ορίων για την ανταπόκριση της Διοίκησης σε θέματα εγκρίσεων και αδειών, τη διάρκεια της δίκης και ακόμα τη διασφάλιση αποκατάστασης της πραγματικής ζημιάς που υφίσταται ο πολίτης ή η επιχείρηση συνεπεία παραβατικών συμπεριφορών.
- Η ποιότητα της νομοθετικής λειτουργίας αναφέρεται στην οργάνωση μιας σωστής και σύγχρονης νομοθετικής πολιτικής, η οποία να δίνει λύσεις στα μεγάλα σύγχρονα προβλήματα του «νομοθετείν». Θεωρούμε ότι στο πλαίσιο της συζήτησης για την αναθεώρηση του Συντάγματος είναι σκόπιμο να προστεθεί μνεία στο Σύνταγμα, αναφερόμενη στην καλύτερη νομοθέτηση (better regulation), με ειδική αναφορά στον έλεγχο επιπτώσεων της νομοθεσίας επί της οικονομίας (impact assessment).

Προτείνουμε συγκεκριμένα:

- α) Στο άρθρο 73 § 1 του Συντάγματος να προβλέπεται ότι οι προτάσεις νόμων πρέπει να διατυπώνονται μετά από «εξ αρχής

ενδεδεγμένη έλεγχος» και «διαβούλευση» των ενδιαφερομένων, σχετικά με τη σκοπιμότητα και την αποτελεσματικότητά τους και να διαπνέονται από πνεύμα συνεκτικής νομοθετικής πολιτικής, η οποία να στηρίζεται στις αρχές της καλύτερης νομοθέτησης.

- β) Στο άρθρο 75 § 1 θα πρέπει να υπάρξει ειδική ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία τα νομοσχέδια των οικονομικών υπουργείων που κατατίθενται στη Βουλή πρέπει απαραίτητα να συνοδεύονται από μια Έκθεση Επιπτώσεων στην Ανταγωνιστικότητα (impact assessment), η οποία να συντάσσεται από το Υπουργείο που έχει τη νομοθετική πρωτοβουλία μετά από διαβούλευση των εμπλεκόμενων φορέων της Οικονομίας. Για την Έκθεση αυτή θα πρέπει να αποφαίνεται ειδική διακομματική επιτροπή της Βουλής, επικουρούμενη από ειδική επιστημονική γραμματεία.
- Εξ άλλου, Κράτος Δικαίου γενικότερα δεν μπορεί να νοηθεί χωρίς αποτελεσματική προστασία της αφαίρεσης ή απώλειας περιουσίας και της έγκαιρης αποκατάστασης τουλάχιστον της πραγματικής ζημίας των θιγόμενων και σε περιπτώσεις που δεν προβλέπονται από το ισχύον δίκαιο και που σήμερα αορίστως δικαιολογούνται από τη φροντίδα για το γενικό συμφέρον. Υπό την έννοια αυτή θα πρέπει να επαναθεωρηθούν οι υπάρχουσες συνταγματικές ρυθμίσεις. Ανάλογη ευθύνη θα πρέπει να καθιερωθεί σε συνταγματικό επίπεδο για τις περιπτώσεις ακυρώσεων ή ακυροτήτων που συνεπάγεται η παράνομη Διοικητική δράση.
  - Δικαιολογείται επίσης πρόταση ρύθμισης στο Σύνταγμα για την απαλοιφή από το ισχύον Δίκαιο όλων των διατάξεων που δημιουργούν προνόμια υπέρ του δημοσίου και ΟΤΑ έναντι των πολιτών, προνόμια οικονομικά, προθεσμιών και επιστροφής οφειλών.
  - Μείζον θέμα του σύγχρονου Κράτους Δικαίου είναι και ο θεσμός της νομοθετικής εξουσιοδότησης. Σύμφωνα με το αρ. 43 παρ. 2 του Συντάγματος, επιτρέπεται εξουσιοδότηση για έκδοση κανονιστικών πράξεων από άλλα όργανα της Διοίκησης, προκειμένου να ρυθμιστούν ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό.

Η διάταξη επιτρέπει την προσβολή τους και για υπέρβαση της σχετικής εξουσιοδότησης με αποτέλεσμα την επιτυχή συχνά αμφισβήτηση των πράξεων αυτών υπό των θιγόμενων ενώπιον του ΣΤΕ και τη δημιουργία προβλημάτων από τις συχνές ακυρώσεις.

Κατάργηση των διακρίσεων που θέτει η παραπάνω διάταξη θα διευκόλυne την παροχή νομοθετικής εξουσιοδότησης. Η κανονιστικά όμως δρώσα διοίκηση πρέπει να κινείται μέσα σε πλαίσια εξουσιοδότησης. Τούτο προϋποθέτει τη θέσπιση κριτηρίων και τη δυνατότητα ελέγχου από τη δικαστική εξουσία.

Ανακύπτει επομένως και στον τομέα αυτό, η ανάγκη της επαναθεώρησης της κανονιστικής αρμοδιότητας της διοίκησης (επέκτασή της σε ΟΤΑ και λοιπούς φορείς) με επανακαθορισμό των κριτηρίων και όρων για την παροχή εξουσιοδότησης που προβλέπει το άρθρο 43 παρ. 2, ώστε το επαναρυθμιζόμενο πλαίσιο να είναι δίκαιο με συνεκτίμηση της σχετικής νομολογίας του ΣτΕ. Ταυτόχρονα, θα ήταν σκόπιμο να προβλεφθεί ότι για την έκδοση κανονιστικών πράξεων της διοίκησης κατ' εξουσιοδότηση νόμου, χρειάζεται –κατά το πρότυπο καινοτόμων αλλοδαπών νομοθεσιών– να θεσπισθεί μια ορθολογική διαδικασία, η οποία να περιλαμβάνει εγγυήσεις δημοσιότητας, ανοιχτή διαβούλευση με τους ενδιαφερομένους και στάθμιση κόστους – οφέλους για κάθε ρύθμιση.

- Περίπτωση εξάλλου ελλείψεως Κράτους Δικαίου αποτελεί η ανασφάλεια δικαίου που γεννά ενίοτε, όχι τόσο ο παρεπίπτων δικαστικός έλεγχος, καθεαυτόν, των κανονιστικών πράξεων, όσο η αναδρομή των συνεπειών της δικαστικής κρίσης στον χρόνο έκδοσης της επίμαχης κανονιστικής πράξης, ακόμη και όταν αυτός είναι πολύ μακρινός. Στις περιπτώσεις αυτές πρέπει να υπάρχει άμεση αποκατάσταση της ζημίας του ανυπαίτια θιγόμενου. Θέμα όμως ρητής επίσης υποχρέωσης του Κράτους σε αποζημίωση τίθεται πολύ περισσότερο, αν τυχόν υλοποιηθούν σκέψεις για περιορισμό των αποτελεσμάτων αναδρομικά από την ακύρωση κανονιστικών πράξεων ή από την κρίση νόμων ως αντισυνταγματικών. Μία τέτοια αποζημίωση πρέπει να είναι πλήρης και να αποκαθιστά την πραγματική ζημία των θιγομένων. Δικαιολογείται εξ άλλου να προταθεί και συζητηθεί στα πλαίσια της αναθεώρησης του Συντάγματος.
- Απαγόρευση ελέγξιμη, εξ άλλου, θα πρέπει να τεθεί και να λειτουργήσει στη νομοθέτηση εμβόλιμων διατάξεων σε άσχετα νομοθετήματα με την καθιέρωση ελέγχου ουσιαστικής αντισυνταγματικότητας έστω και υπό προϋποθέσεις, θέμα που συνδέεται με τη μη τήρηση του άρθρου 74 § 5.

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΝΟΙΧΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ

Ενώ η οικονομική ελευθερία και ο ανταγωνισμός προστατεύονται θετικά από το ισχύον Σύνταγμα, με το άρθρο 5 § 1, όπου θεσπίζεται το δικαίωμα του καθενός ν' αναπτύσσει την προσωπικότητά του και να συμμετέχει μεταξύ άλλων και στην οικονομική ζωή της χώρας, η πεμπτουσία της οικονομικής ελευθερίας, η ιδιωτική πρωτοβουλία, μνημονεύεται μόνο περιστασιακά στο άρθρο 106. Αυτό θα πρέπει να συμπεριλάβει μνεία του ανταγωνισμού, δομικού στοιχείου της οικονομικής ελευθερίας, και της ανταγωνιστικότητας, θεμελιώδους ιδιότητας των σύγχρονων εθνικών οικονομιών.

Περαιτέρω και πάντοτε σχετικά με το άρθρο 106 είναι προφανές ότι οι διατάξεις του οι σχετικές με τον «προγραμματισμό», αλλά ιδίως τις «εξαγορές των επιχειρήσεων και την αναγκαστική συμμετοχή του Κράτους σ' αυτές», δεν συνάδουν πλέον με το γενικά προοδευτικό περιεχόμενο του Συντάγματός μας, ιδιαίτερα στην παρούσα φάση του ανοιχτού Κράτους εντός των κόλπων της Ε.Ε. και πρέπει να καταργηθούν.

Για τα «προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης» κάνει λόγο επίσης το Σύνταγμα στο άρθρο 78 § 8, όπου ορίζει ότι αυτά εγκρίνονται από την Ολομέλεια της Βουλής. Αυτός ο προγραμματισμός, προϊόν της μεταπολεμικής δεινής οικονομικής κατάστασης, είναι παρωχημένος σήμερα. Δεν συνάδει εξάλλου με το άρθρο Ι-3 παρ. 2 και 3 του Ευρωσυντάγματος που κυρώθηκε από την Ελληνική Βουλή με τον ν. 3341/2006 και το οποίο ορίζει ότι: «Η Ένωση παρέχει στους πολίτες της χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, χωρίς εσωτερικά σύνορα και εσωτερική αγορά, όπου ο ανταγωνισμός είναι ελεύθερος και ανόθευτος. Η Ένωση εργάζεται για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Ευρώπης, με γνώμονα την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και τη σταθερότητα των τιμών, την άκρως ανταγωνιστική κοινωνική οικονομία της αγοράς, με στόχο την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο και το υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος. Προάγει την επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο. Εξάλλου, το άρθρο ΙΙΙ-178 της ίδιας Συνθήκης προβλέπει ότι «Τα κράτη μέλη ασκούν την οικονομική τους πολιτική με σκοπό να συμβάλλουν στην πραγμάτωση των στόχων της Ένωσης, όπως αυτοί ορίζονται στο άρθρο Ι-3, και στο πλαίσιο των γενικών προσανατολισμών του άρθρου ΙΙΙ-179 παράγραφος 2. Τα κράτη μέλη και η Ένωση δρουν σύμφωνα με την αρχή της ανοιχτής οικονομίας της αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό, που ευνοεί την αποτελεσματική κατανομή των πόρων, σύμφωνα με τις αρχές του άρθρου ΙΙΙ-177».

- Πιστεύουμε ότι ανάλογες έννοιες και αξίες πρέπει να συμπεριληφθούν στο υπό αναθεώρηση Σύνταγμα.
- Τέλος, ειδικά για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού, θεωρούμε ότι η προβλεπόμενη από το ισχύον δίκαιο ανεξάρτητη αρχή πρέπει να συγκαταλέγεται μεταξύ αυτών που προβλέπονται από το Σύνταγμα (άρθρο 101 Α).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

1. Σύγχρονο κράτος δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την ενδυνάμωση του Κοινωνικού κράτους.

Στο άρθρο I – 3 του Συντάγματος της Ευρώπης, αναφέρεται ότι «Η Ένωση καταπολεμά τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις και προωθεί την κοινωνική δικαιοσύνη και προστασία, την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού».

- Προτείνεται ο εμπλουτισμός του άρθρου 25 του Συντάγματος με ανάλογο περιεχόμενο προς το άρθρο I – 3 του Ευρωσυντάγματος.

2. Το παρατηρούμενο έλλειμμα του πολιτικού συστήματος στη σωστή συγκρότηση του Κράτους Δικαίου μπορεί να καλύψει ο κοινωνικός διάλογος.

Αναγνωρίζοντας την αξία και τη δύναμη των κοινωνικών εταίρων για τη διαμόρφωση κανόνων στο σύγχρονο Κράτος Δικαίου, η συνθήκη για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης στο Άρθρο III – 212 αναφέρει:

- α) Ο διάλογος μεταξύ κοινωνικών εταίρων σε επίπεδο Ένωσης μπορεί να οδηγεί, εφόσον οι κοινωνικοί εταίροι το επιθυμούν, στη σύναψη συμβατικών σχέσεων, ενδεχομένως και συμφωνιών.

- β) Οι συμφωνίες που συνάπτονται σε επίπεδο Ένωσης εφαρμόζονται είτε σύμφωνα με τις διαδικασίες και πρακτικές των ενδιαφερομένων κοινωνικών εταίρων και κρατών μελών, είτε, στους τομείς που εμπίπτουν στο άρθρο III – 210, όταν το ζητούν από κοινού τα υπογράφοντα μέρη, με ευρωπαϊκούς κανονισμούς ή αποφάσεις που εκδίδονται από το Συμβούλιο μετά από πρόταση της Επιτροπής. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενημερώνεται σχετικά.

Εάν η εν λόγω συμφωνία περιέχει μία ή περισσότερες διατάξεις σχετικές με τομέα για τον οποίο απαιτείται ομοφωνία σύμφωνα με το άρθρο III – 210 παράγραφος 3, το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα.

- Παρόμοιες διατάξεις, εάν συμπεριληφθούν στο Ελληνικό Σύνταγμα, πιστεύουμε ότι θα συμβάλλουν ουσιαστικά στον εκσυγχρονισμό και την ενδυνάμωση των θεσμών μας.

3. Η αναδυόμενη Κοινωνία των Πολιτών, μέσω της συμμετοχής της στον κοινωνικό διάλογο μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση των κανόνων στο σύγχρονο Κράτος Δικαίου.

- Η ιδιαίτερη μνεία της στο άρθρο 12 ή 29 του Συντάγματος θα συμβάλλει στην ενίσχυσή της.